

aanpak begeleidingsethiek

Verslag workshop

Aanpak Begeleidingsethiek

Zorgfraude Bestrijden m.b.v. Multi-Party Computation

KVK, NZa, TNO, IKZ

ECP
Platform voor de InformatieSamenleving

KVK WERKT VOOR ONDERNEMERS

TNO

ikz
Informatie knooppunt zorgfraude

NZa

Voorwoord

De toenemende digitalisering brengt ingrijpende veranderingen met zich mee, in allerlei sectoren. Nieuwe mogelijkheden voor communicatie, monitoring en analyse roepen vragen op. Wat is de positie van de mens in deze omgeving, hoe staat het met data, met privacy, wat doen algoritmes en wat willen gebruikers eigenlijk? Begeleidingsethiek is ethiek die zich specifiek met dit soort vragen bezighoudt. Hij is gebaseerd op techniekfilosofie, die uitgaat van eeuwenoude verwevenheid tussen mens en technologie.

De Aanpak Begeleidingsethiek is een concrete aanpak waarin betrokkenen met elkaar in dialoog gaan over de effecten van de nieuwe technologie én de waarden die daarbij in het geding komen. Dat zijn vaak waarden gelieerd aan autonomie van de gebruiker, efficiëntie van het proces, transparantie van het algoritme, privacy, et cetera.

Tijdens de sessie komen verschillende stakeholders als gebruikers, ontwikkelaars, beleidsvormers en beslissers met elkaar in gesprek. Na de dialoog hebben de deelnemers ethische handelingsopties gegenereerd, waarvan verschillende vaak direct opgepakt kunnen worden. Er is gezamenlijk gekeken welke waarden we in het digitale domein belangrijk vinden en hoe we die willen verankeren en borgen in digitale processen en handelingen. Dit alles om ook bij verdere digitalisering op het vertrouwen van de samenleving en de participanten kunnen blijven rekenen. Dit is niet in één stap te realiseren het is een continu proces waarin deze workshop een schakel is.

Workshop aanpak begeleidingsethiek

Initiatiefnemers: Pieter Kalkdijk, Devika Vorstermans en Anne Laan (KVK)
Moderatoren: Daniël Tijink (ECP) en Devika Vorstermans (KVK)

Op donderdag 30 januari 2025 organiseerde KVK samen met ECP|Platform voor de informatiesamenleving een sessie begeleidingsethiek over de casus 'Zorgfraude bestrijden met behulp van Multi-Party Computation'. Aan de workshop namen 15 deelnemers (zie bijlage voor specificatie) deel.

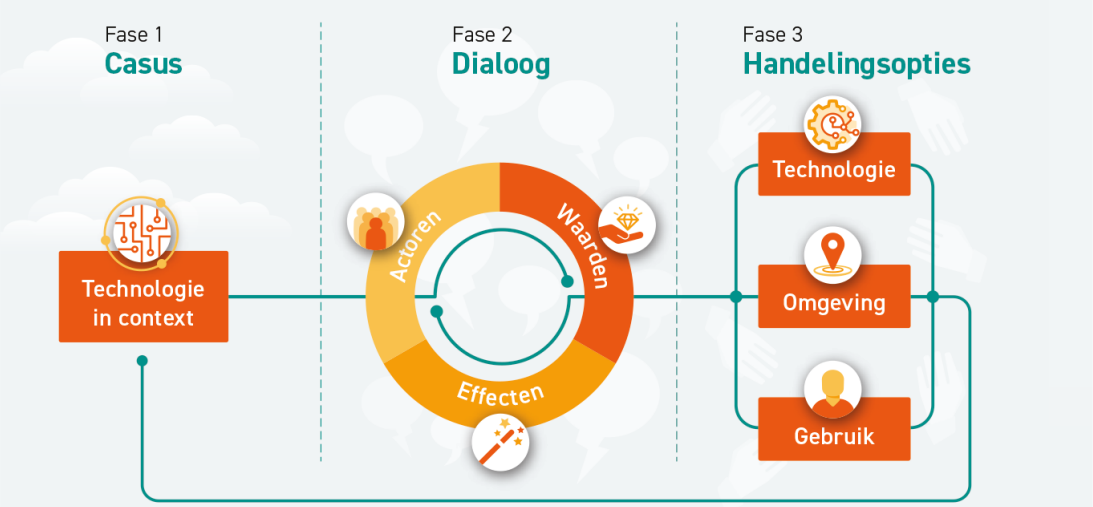
De doelstelling is tweeledig:

- Leren tijdens de workshop
  - Welke effecten, waarden en actoren worden genoemd
  - Welke handelingsopties zijn er om de toepassing te verbeteren
- Leren over de Aanpak Begeleidingsethiek
  - Hoe kan de organisatie deze methodiek gebruiken rondom ethische kwesties en technologie-implementaties

Het verslag bevat de volgende elementen:

- Toelichting op de Aanpak Begeleidingsethiek
- Weerslag van de workshop

Aanpak begeleidingsethiek

De aanpak bevat de volgende fasen:

Fase 0 Introductie

Introductie over de doelstelling en een toelichting op het model en het gedachtengoed

Fase 1 Toelichting

Hoe ziet de technologie eruit en in welke context wordt deze toegepast

Fase 2 Dialoog

- Een korte ronde waarin de deelnemers aan de workshop de betrokken actoren benoemen
- Brainwrite waar deelnemers mogelijke effecten benoemen en bespreken
- Benoemen van waarden die een rol spelen bij die effecten

Fase 3 Handelingsopties

In subgroepjes gaan de deelnemers op zoek naar handelingsopties vanuit de technologie, de omgeving en de mens.

Fase 1

Technologie en context

Uitleg over de casus

Zorgstelsel & zorgfraude

Het Nederlandse zorgstelsel is bedoeld voor zorgbehoevenden en kwetsbare mensen. Soms zijn er problemen met de kwaliteit of kwantiteit van zorg, en in sommige gevallen is er zelfs sprake van zorgfraude. Dit houdt in dat er opzettelijk regels worden overtreden om financieel gewin te behalen. Zorgfraude kost Nederland jaarlijks enkele miljarden euro's financiële winst, volgens de Algemene Rekenkamer (AR). Voorbeelden zijn overdeclaraties, het opzettelijk verhogen van indicaties of declaraties voor niet-geleverde zorg.

Multi-Party Computation

Multi-Party Computation (MPC) als voorgestelde oplossing: MPC is een privacy-vriendelijke techniek waarmee analyses op data van meerdere partijen uitgevoerd kunnen worden, zonder dat deze partijen elkaars data kunnen inzien. De techniek garandeert dat data tijdens de analyse vertrouwelijk blijft en dat alleen vooraf overeengekomen uitkomsten beschikbaar worden gesteld aan vooraf overeengekomen partijen. MPC voldoet daarmee aan de principes van privacy- en security by design en is een geschikte maatregel voor gegevensverwerking met wettelijke grondslag. Bij de voorgestelde oplossing stellen zorgverzekeraars, KVK en banken gegevens ter beschikking via het MPC-protocol. Alleen zorgverzekeraars ontvangen uitkomsten, en dan alleen over zorgaanbieders waarvoor zij zelf een fraudesignaal hebben ingebracht. Zorgfraude door zorgaanbieders is een complex probleem dat niet met één oplossing kan worden opgelost. De voorgestelde oplossing onderzoekt voor het eerst hoe MPC kan bijdragen aan het signaleren en onderzoeken van zorgfraude, met een focus op datadeling tussen zorgverzekeraars, de Kamer van Koophandel (KVK), en banken. Het doel is om de opsporing van zorgfraude binnen de wijkverpleging te ondersteunen, specifiek in de context van de Zorgverzekeringswet (Zvw).

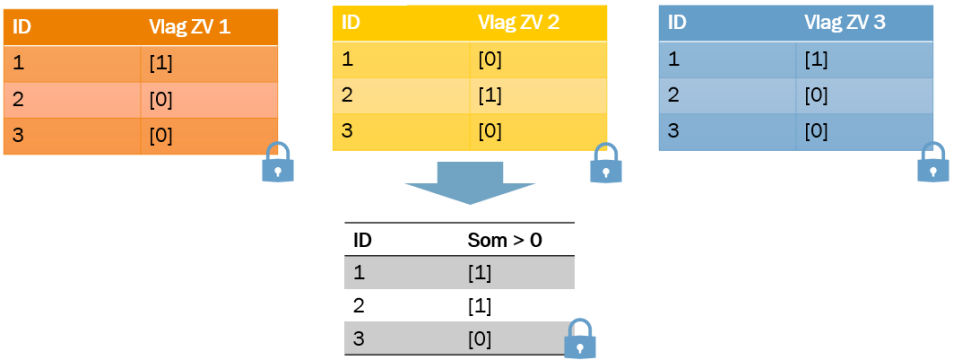
Betrokken partijen

De voorgestelde aanpak brengt meerdere partijen samen:

- Zorgverzekeraars (bijv. CZ): leveren relevante gegevens en ontvangen uitkomsten van het MPC-protocol.
- Banken: verstrekken financiële gegevens.
- KVK: ondersteunt als poortwachter.
- NZa (Nederlandse Zorgautoriteit) en IKZ (Informatie Knooppunt Zorgfraude): leveren geen data maar vervullen ondersteunende rollen.

Werking van het MPC-protocol

Partijen zoals zorgverzekeraars, KVK, banken, gemeenten en andere poortwachters beschikken elk over specifieke data over zorgaanbieders. Individueel kunnen zij mogelijke fraudesignalen identificeren, maar het delen van deze data is vanwege privacywetgeving niet toegestaan. De vraag die door middel van dit MPC-protocol wordt beantwoord, is of het beeld van de zorgverzekeraars overeenkomt met dat van KVK, banken, gemeenten en andere poortwachters. De data wordt hiervoor slechts versleuteld gecombineerd. Zo kunnen de zorgverzekeraars zien of de zorgaanbieders waarvoor zij zelf een fraudesignaal hebben ook bij minimaal één van de partijen die meewerken aan het initiatief (KVK, banken, gemeenten en andere poortwachters) een signaal opleveren. Aan de hand daarvan kunnen zij verdere data opvragen bij deelnemende partijen in het MPC-protocol zonder al eerder over deze zorgaanbieders gevoelige informatie met hen te hoeven delen.

Verder is het op dit moment niet geheel duidelijk of KVK een wettelijke grondslag heeft om mee te werken aan een MPC protocol waarin het data verstrekt aan zorgverzekeringen. Vanuit het innovatielab van KVK wordt er een mogelijkheid gezien om mee te werken aan deze MPC oplossing in de Zorgverzekeringswet Artikel 88. Dit zou verder getoetst moeten worden om te weten te komen of dit daadwerkelijk zo is.

Fase 2

Dialoog

In deze tweede fase gaan de deelnemers in gesprek over wie er betrokken zijn bij het bestrijden van zorgfraude met behulp van MPC. Ook buigen zij zich over de positieve en negatieve effecten van deze inzet, en benoemen zij belangrijke waarden waar rekening mee gehouden moet worden bij de inzet van een dergelijke toepassing.

Actoren

Bij de actoren is de vraag wie er betrokken is of geraakt wordt door de case. De deelnemers aan tafel vertegenwoordigen al een deel van die actoren. Ze noemen de volgende betrokkenen:

- Zorgondernemers
- Belasting- of premiebetaler
- Zorgontvanger
- Naasten
- Stromannen
- Frauduleuze zorgaanbieders
- Eerder Verworven Competenties (EVC)
- Opsporingsdiensten: (NZa, ILT, ...), Arbeidsinspectie
- KVK
    - Management
    - Uitvoerders
    - Functionaris Gegevensbescherming
    - Security & BZO
    - Adviseurs Juridische Zaken
- Softwareontwikkelaars
- Tweede Kamer
- Ministeries (VWS, BZK, EZ, J&V)
- Zorgverzekeraars
- Gemeenten
- Stichting CIS
- Georganiseerde criminaliteit
- Advocaten
- Notaris
- OM
- Banken

De vraag aan de deelnemers was om in het vervolg van de sessie ook te proberen vanuit deze perspectieven hun inbreng te geven.

Effecten

De vraag is hier welke positieve en negatieve effecten de bestrijding van fraude met behulp van MPC zou kunnen hebben.

Positieve effecten

- Proportionele gegevensverwerking [1]
- Maatschappelijke bijdrage → minder fraude, meer geld
- Dataminimalisatie
- Eerder kunnen ingrijpen bij fraude
- Minder fraude
- Betere zorg
- Minder subjectiviteit
- Meer vertrouwen in systeem
- Opsporing eenvoudiger
- Criteria voor signaal van tevoren vastgesteld i.p.v. definiëren na het zien van de data
- Transparant
- Op maat design
- Goede opvolging van signaal
- Uniformiteit

Negatieve effecten

- Verlies nuance door generalisering
- 'Jouw data' wordt geanalyseerd (profilering)
- Onterecht vlaggen (vals positief signaal)
- Wantrouwen KVK e.d.
- Verantwoordelijkheid diffuus
- Ondoorzichtig
- Risico op foute opvolging signaal
- Ontbreken menselijke maat
- Minder inzicht in bevraging data wat leidt tot minder kennis van de kwaliteit van data die wordt gebruikt
- Regie bij meest vragende partij[2]
- Etnisch profileren risico
- Zorgtekort omhoog

[1] Het **proportionaliteitsbeginsel** binnen de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) houdt in dat de verwerking van persoonsgegevens in verhouding moet staan tot het doel waarvoor ze worden verzameld en gebruikt. Dit beginsel is nauw verbonden met het **dataminimalisatiebeginsel** en stelt dat gegevensverwerking niet verder mag gaan dan noodzakelijk is.

[2] In deze casus zijn dat de zorgverzekeraars. Zij vragen de gegevens op en hebben die nodig voor het bestrijden van fraude. Het negatieve effect waar hierop wordt gedoeld is dat in de praktijk regelmatig blijkt dat organisaties datahongerig zijn. Wanneer de regie ligt bij de vragende partij, dan kan dit ervoor zorgen dat er langzaamaan meer data 'nodig' wordt geacht en dat er dus steeds meer data gevraagd wordt. Dit is een tendens om kritisch op te zijn en zo veel mogelijk te voorkomen.

Waarden

De relevante waarden zijn door de facilitators geïnventariseerd terwijl de deelnemers bezig waren met het benoemen van effecten. Achter veel effecten gaan waarden schuil. Die lijst is gedeeld met de deelnemers en door hen besproken en aangevuld. Dat leverde de volgende lijst met waarden op. Waarden die dikgedrukt zijn, zijn als belangrijkste waarden gekozen door de deelnemers.:

Waarden	
Privacy	effectiviteit
efficiëntie	**rechtvaardigheid**
Kwaliteit van zorg	Objectiviteit
Betrouwbaarheid	Vertrouwen
Transparantie	verantwoordelijkheid
Integriteit	Menselijke maat
Begrijpelijkheid	Gelijkwaardigheid
Autonomie	flexibiliteit
Good governance	

Fase 3

Handelingsopties

In het proces van het opstellen van de handelingsopties zijn de waarden uit de vorige fase meegenomen. De deelnemers kregen een uitleg over de verschillende categorieën binnen de handelingsopties. Het kan bijvoorbeeld gaan over het ontwerp van de technologie, het aanpassen van de omgeving waarbinnen de toepassing functioneert en het gedrag van mensen. De deelnemers worden in drie werkgroepen verdeeld en gaan ieder aan de slag met een van deze drie gespreksonderwerpen. Dat leidt tot handelingsopties per categorie.

Technologie

Waarde Privacy

- Encryptie op orde houden
- Toegang inregelen, zowel van interne als externe medewerkers
- Veiligheid, denk ook aan post-quantum verificatie
- Niet te hacken

Waarde Rechtvaardigheid

- Keuze/afweging Open source
- De komst van een algoritme officer
- De eerste ontwikkeling is vaak zorgvuldig, dat moet ook voor de doorontwikkeling gelden
- De kwaliteit van de brondata moet hoog genoeg zijn (misschien hoger bij toepassing bij fraude)
- Besef van de mate van kwaliteit, dus ook van wat niet kan
- Keuze van het platform dient goed overwogen te worden
- Onderzoeken in hoeverre brondata te vertrouwen is
- Goede kennis van en omgang met onzekerheid
- Transparantie, kunnen rapporteren over bijvoorbeeld:
    - Gelogde gegevens
    - Audits
- Optie tot overruling, discretionaire bevoegdheid, omdat je als mensen dingen weet die de cijfers niet weten
- Duidelijke afspraken: Regie op gegevens, wie heeft waar regie op?
- Duidelijke afspraken: Wie heeft eigenaarschap van de licentie, de data

Omgeving

Waarde privacy

- Beleidskaders over indicatoren/data zodat heel duidelijk is wat er precies wordt gedeeld bij welke indicator
- Wettelijke grondslag
- Privacy statement, waarin zorgvuldig een afweging is gemaakt waar wel en niet transparant over wordt gecommuniceerd
- Externe evaluatie en toezicht

Waarde efficiëntie

- Inbouwen functionaliteit in bestaande techniek en processen
- (voorafgaand) Onderzoek naar goede indicatoren, zodat het systeem optimaal functioneert

Waarde rechtvaardigheid

- Beleidskaders over indicatoren/data zodat heel duidelijk is wat er precies wordt gedeeld bij welke indicator
- Kaders over handelen met de uitkomst uit het systeem
- Inventariseren stakeholderbevoegdheden en verantwoordelijkheden
- Evaluatie intern (positief en negatief) over onder meer doelmatigheid
- Doel moet ten allen tijde duidelijk blijven
- Kaders beleid ethisch datagebruik moeten worden nageleefd

Waarde kwaliteit van zorg

- Afspraken over ‘opbrengst’ (besparing) die het systeem geeft
- Poortwachtercheck (diploma, etc.)

Mens

- Opleiden: Kennis datagestuurd werken op peil brengen en houden
- Opleiden: Kennis AVG op peil brengen en houden
- Inspraakavonden voor de zorgsector organiseren zodat zorgen en behoeften kunnen worden geuit
- Bewustwordingscampagne zoals de BOB – ondernemers inlichten over hoe zorgfraude bestreden wordt met MPC

Terugblik en afronding

Aan het einde van de workshop wordt teruggekeken en besproken wat de Aanpak Begeleidingsethiek concreet heeft opgeleverd. De methode werd als inspirerend ervaren, hoewel er vragen waren over de praktische toepassing van de casus. Er werden verschillende obstakels geïdentificeerd, waaronder de moeilijkheid om tot objectieve risico-signalen te komen en twijfels over de juridische grondslag om mee te werken aan deze casus voor organisaties als KVK. De sessie werd als nuttig en leerzaam beschouwd, met aandacht voor zorgvuldige afwegingen en bewustwording binnen de organisatie. De sessie droeg bij aan de bekendheid van ethisch datagebruik en bood aanleiding voor verdere praktische toepassing van de methode voor andere casussen.

De deelnemers

Aanwezig	Functie	Organisatie
Pieter Kalkdijk	Directeur Strategie en Juridische Zaken (SJZ)	KVK
Anne Laan	Beleidsadviseur SJZ	KVK
Daniël Tijink	Moderator ECP	ECP
Devika Vorstermans	Projectmanager Innovatielab	KVK
Jan Henk Verburg	Relatiemanager	KVK
Herco Reinders	Functionaris Gegevensbescherming	KVK
Saïd Akdim	Projectmanager Innovatielab	KVK
Lenie Kersten-Tol	Privacy Jurist / adviseur SJZ	KVK
Jilles Verweij	Beleidsadviseur SJZ	KVK
Edou Ritsma	Beleidsadviseur SJZ	KVK
Marianne Hoornenborg	Practice Lead IT development	KVK
Niels Verstegen	Data Scientist	IKZ
Annika van der Grift	Beleidsadviseur SJZ	KVK
Peter Langenkamp	Cyber Security Researcher	TNO
Kim Schouten	Data Scientist	NZa

Moderatoren:
Daniël Tijink (ECP), Devika Vorstermans (KVK)

aanpak begeleidings ethiek

ECP
Platform voor de InformatieSamenleving

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
Immersieve technologie bij vakbekwaamheid

Meer informatie over de Aanpak Begeleidingsethiek, waaronder dit verslag, vindt u op **www.begeleidingsethiek.nl**

Foto omslag: Shutterstock.com